

COG 432 Avrupa

9. Hafta: Soğuk Savaş Döneminde Avrupa

Dersi Veren Öğretim Elemanı

Arş. Gör. Dr. Ayla DENİZ

- İlk kez 1947 yılında Bernard Baruch tarafından kullanılan Soğuk Savaş kelimesi, 2. Dünya Savaşı'nın bitişinden Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin yıkılmasına kadar geçen sürede, ABD ve SSCB liderliğindeki Doğu ve Batı Blokları arasında görülen sürekli gerginlik ve çatışma durumudur. Bu durumun ortaya çıkmasına neden olan gelişmeler, 2. Dünya Savaşından sonra başlamıştır.

Dönemin Başlıca Özellikleri

1. Geleneksel güç merkezlerinin İkinci Dünya Savaşından büyük kayıplarla çıkmaları
2. 2. dünya Savaşından sonra ABD ve Sovyetler Birliğinin farklı siyasal kamplarda gittikçe güçlenmeye başlamaları
3. Nükleer silahların geliştirilmesi
4. Sömürgelerin Bağımsızlık mücadelelerine girişmeleri

Bu dönemde Avrupa'nın bir kısmında Sovyetler Birliği etkisi artmaya başladı. Bu durum, ABD ve Birleşik Krallık önderliğinde bir karşı blokun karşıt bir etkinliğe girişmelerine (NATO, Varşova Paktı) neden oldu.

- İttifakların artışı, savaşın coğrafi yayılımını da hızlandırmıştır. Bu yayılımın, farklı coğrafyalardaki ilk karşılığı savaşların, krizlerin ve çatışmaların artışıdır. Bunlar arasında en ön plana çıkanlar arasında, Kore ve Vietnam savaşları, Berlin Sorunu, Ortadoğu'daki çatışmalar, U-2 casus uçağı olayı, Küba krizi sayılabilir.
- Bu iki taraflı savaş devam ederken, Avrupa ülkelerinin sömürgelerinde de önemli siyasi gelişmeler oldu. Asya ve Afrika'daki ülkeler arasında bağımsızlığını kazanmaya başlayanlar arttı ama onlar her iki taraftan biri olmayarak Bağımsızlar Blokunu oluşturdular.

Doğu Blokunun Kurulması

- 1947'te kadarki siyasi ortam, Macaristan, Bulgaristan, Romanya, Polonya ve Çekoslovakya'da SSCB'ye yakın siyasi eğilimleri olan bir düzeni yarattı. Bu ortamın yaratılmasında doğrudan SSCB'nin etkisi vardır.
- Ancak Yugoslavya ve Arnavutluk'ta sosyalist rejimin kurulması biraz daha farklıdır. Yugoslavya, uzun süre direndiği Alman işgalinin bitişiyile General Tito başkanlığında federatif cumhuriyete geçti. Arnavutluk'ta ise Enver Hoca başkanlığında bir komünist rejim kuruldu.
- Çin'de ise komünist lider Mao TseTung'a verilen destekle 1949 yılında Çin Halk Cumhuriyeti'nin kuruldu.
- Kore'de ise bölünme güçlendi. Güney Kore ABD, Kuzey Kore SSCB etkisiyle siyasi düzenini oluşturdu.
- Küba'da diktatör Batista'ya karşı, Fidel Castro ve Che Guevera isyan hareketine giriştiler. Bu isyan hareketleri, komünist fikirlere sahip Fidel Castro'nun Küba Devrimiyle devletin başkanı olmasıyla sonuçlandı.

Kominform (5Ekim 1947)

- Stalin tarafından ABD'nin Marshall Planına karşıt olarak oluşturulmuştur.

COMECON (25 Ocak 1949)

- Merkezi Moskova ve Sosyalist ülkeler arasında ekonomik işbirliği ve dayanışmayı güçlendirmek için bir uluslararası girişimdir.

Varşova Paktı (14 Mayıs 1955)

- NATO saldırısına karşı Doğu Avrupa ülkelerini savunma amacıyla kurulmuştur. Üyelerin ortak çıkarları doğrultusunda birlikte hareket etmeleri ve dışarıdan saldırıya uğramaları durumunda birbirleriyle dayanışmaları temeline dayanan ve başlangıçta 20 yıl süreyle sınırlanan bir anlaşmadır.

Doğu Bloku İçindeki Anlaşmazlıklar

- Tito'nun Balkanlar'daki Politik Planları ve Yugoslavya'nın Kominform'dan çıkarılması
- Cominform'un Kaldırılmasından Kaynaklanan Çin-SSCB Anlaşmazlığı
- Macaristan'da İşçilerin Başlattığı Grev Hareketleri
- ekoslavakya'da Dubek'le Başlayan *Milli Komünizm* Hareketi

Batı Blokunun Kurulması

- a) Truman Doktrini 22 Mayıs 1947
- b) Marshall Doktrini (Planı) Haziran 1947
- c) Batı Avrupa Birliği
- d) NATO
- e) Avrupa Konseyi
- f) Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu Schuman Planı (9 Mayıs 1950)
- g) Avrupa Ekonomik Topluluğu

Batı Bloku

a) Truman Doktrini 22 Mayıs 1947

- 1946 yılında Sovyetler Birliği, hızlı bir mekânsal yayılma çabasına girişmiştir (Ortadoğu'dan, Hint Okyanusu'na ve Doğu Akdeniz'e kadar).
- Bu gelişme üzerine ABD başkanı Truman, Türkiye ve Yunansitan'a askeri yardım yapılmasının bölgenin düzeninin korunması için gerekli olduğunu bildirmiştir.

Batı Bloku

b) Marshall Doktrini (Planı) Haziran 1947

- Marshall Planı, İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde, ABD tarafından Avrupa ülkelerine yardım yapılması ve bu yolla bu ülkelerin ABD kontrolünde gelişip güçlenmesi için geliştirilmiştir.
- Bu amacın gerçekleşmesi ve ülkeler arasında ekonomik işbirliklerinin geliştirilmesi için Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü (OECE)'nü kuruldu.
- Avrupa Onarım Programı kapsamında ABD Avrupa ülkelerine milyarlarca dolar hibe vermiştir.

Batı Bloku

c) Batı Avrupa Birliği

- İngiltere, Fransa, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg arasında, imzalanan bir anlaşmayla Batı Avrupa Birliği kurulmuştur. Bu devletlerden birine yapılacak saldırılarda diğer devletlerin saldırı kendilerine yapılmış gibi savunma içine girmeleri konusunda uzlaşmıştır. Sonuçta, Avrupa'daki Sovyet tehdit ve yayılmasına karşı ilk askeri tedbir alınmıştır. Bu durum, NATO'nun da çekirdeğini oluşturmaktadır.

Batı Bloku

d) NATO

- Batı Avrupa Birliği'nin SSCB baskısına karşı yetersiz kalacağı inancı, NATO'nun ortaya çıkmasına neden olmuştur. Birliğin üye sayısı hızla artmıştır ve hatta komünist yönetimin değiştii pek çok ülke bu birliğe zamanla üye olmuştur. Böylece Batı Blokunun askeri kolu güçlenmiştir.

Batı Bloku

e) Avrupa Konseyi

- Belçika, İngiltere, Danimarka, Fransa, Hollanda, İrlanda, İsveç, İtalya, Lüksemburg ve Norveç tarafından kurulan Avrupa Konseyi'nin kuruluş amacı, ülkeler arası ekonomik ilişkilerin iyileştirilmesi ve ortak kuralların ve değerlerin yaratılmasıdır. Çevre politikalarından insan haklarına kadar pek çok alanda faaliyet gösteren bu konseyde üye ülkelerden temsilcileri bulunmaktadır ve alınan kararlar üye ülkelerde uygulanmaktadır.

Batı Bloku

f) Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu Schuman Planı (9 Mayıs 1950)

- Robert Schuman'ın Batı Almanya ve Fransa'da çelik ve kömür üretimini denetleyecek tek bir organ oluşturması fikriyle ortaya çıkmıştır. Topluluğun kurulması, 1951'de Paris'te yapılan toplantıda onaylanmıştır.
- Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu 1958'de Avrupa Atom Enerjisi Topluluğuna (EURATOM) dönüşmüştür.

Batı Bloku

g) Avrupa Ekonomik Topluluğu

- 1957'de Roma Anlaşmasıyla oluşturulmuştur. Anlaşma, üye ülkeler arasında gümrük işlemlerinde kısıtlamaların kaldırılması, ortak gümrük tarifelerinin geliştirilmesi, tarım, ulaşım gibi konularda ortak politikaların geliştirilmesi, üye ülkeler arasında insan hareketliliklerinin kolaylaştırılması, işçilerin haklarına yönelik çeşitli düzenlemeler yer almaktadır.

Dersi Veren Öğretim Elemanı
Arş. Gör. Dr. Ayla DENİZ